nº 11

1. aarg. Nr. 11.

Anarkisten

Utkommer vær 14. dag — Abonnement mottas paa postkontorer i in- og utlan. I Kr.a: Vibes g. 8, 4. et. og Storgaten 20, 4. etg. — Koster 40øre kvartalet

Redaktør: KRISTOFER HANSTEEN, Vibes gate 8, 4. etg.

Fredag 23. september. 1898

Gives der noet socialt spørsmaal i Norge?

(Fortsat).

—o—

Tiliere blev de større gaare i Norge dyrket væsentli av husmæn. Husmænnene fik en plas unner gaaren, det vil si et lite hus og til dette et stykke jor, der kunne være av forsjelli størrelse; det kunne være saa lite, at man kun kunne fø noen sauer der, og saa stort, at man kunne fø en eller op til 3 og 4 kjør der. For dette svarte husmænnene unnertiden en aarli avjift, foruten at de var forpliktet til at arbeide for en vis lav løn paa gaaren, naar gaarmannen hadde bruk for dem. Oftest betalte dog husmænnene ingen avjift i rede penge. Husmæn finnes der ennu en hel del av i lannet; men deres antal er dog betydeli avtat, og det avtar fremdeles stadi. Avjift i rede penge betaler de nu ennu sjelnere, og den løn de faar, er ikke saa liten som i gamle dage. Den varierer nu mellem 50 øre om dagen og kosten og kr. 1.50 og kosten. Det første er meget daarli, og det siste, som de kun faar paa faa steder, er heller ikke rart, da husmannen er bunuen til plassen og arbeidet paa gaaren, naar bonnen har bruk for ham. Han kan derfor ikke paata sei noet stadi arbeide annetstes, og om han kan faa noet midlertidi arbeide i mellemtiden, naar bonnen ikke har bruk for ham, er meget usikkert. Desuten er husmannen saa forfærdeli bunnen; han binner sei jærne til plassen for 5 aar ad gangen; naar de 5 aar er gaat, og han ikke netop kan faa fat i noet annet arbeide, netop som kontrakten utløper, er han nøt til at binne sei paa 5 aar ijen, vad enten han vil eller ei; for at spare saa meget op, at familien kan leie hus, mens mannen reiser ut for at finne arbeide, efterat kontraktstiden for plassen er utløpen, er vanskeli for en husman og vil avhænge av tilfællet; har han kunnet skaffe sig noenlunne stadi og vellønnet arbeide utenfor sit arbeide paa gaaren i det siste halvaar før kontraktens utløp, kan det til nød la sei jøre, ellers ikke.

Ellers drives arbeidet paa gaarene i de senere aar mest av arbeidsfolk, der ikke er bunne til gaaren; de arbeider der i aannetiden, ellers ikke. Disse arbeidere faar paa østlannet i de senere aar fra 2 kroner op til kr. 2.50, sjellen mere, 3 kroner er kun en untagelse; men de maa holle sei selv med kost. Imidlertid varer jo dette arbeide kun i aannetiderne; utenfor disse tider er der lite eller intet arbeide at faa i bygderne for arbeiderne; livet blir derfor her for usikkert for dem; de søker til byerne, til fabrikkerne og jernbaneanlæggene, vor de kan faa stadi arbeide. Det er derfor i de senere aar blit mere og mere vanskeli for bønnerne at faa arbeidsfolk. Bønnerne nødes til selv at arbeide saa meget som de rækker. De anskaffer maskiner i saa stor utstrækning, som de formaar. Stillingen som sofabonne er nu meget vanskeli at holle. I aannetiderne maa bønnerne arbeide meget haart; men vad værre er, de maa ta sine børn til jælp; gutter fra 10 til 15 aar maa i slaataannen arbeide fra tili om maarnen til sent om aftenen med at slaa og bære og kjøre hø, og især i bakket terræn, som det jo for en stor del er i Norge, er dette et meget tungt arbeide, altfor tungt for børn. Pikerne maa ossaa arbeide med; baade bønnerne og, vor der finnes forpaktere, disses døtre maa være med at sætte og ta op poteter, skjære og binne korn o. s. v., og at arbeide med dette fra om mornen klokken 6 til om aftenen klokken 6 eller 8 er for tungt for et 14—15aars pikebarn; det hænner da ossaa, at deres helbred lider derunner. Et tilfælle av anvennelse av børn til lanararbeide vil vi fortælle. En gaarman i en av Møsbygderne hadde got or paa sei, fordi han skaffet fattifolks børn arbeide. Han drev sin gaar kun med børn; han fik arbeidet billi utfort, da han knapt betalte dem halv dagløn. Forunderli nok var han av den grun efter sigene anseet blant bygdens fattie. At det var uforsvarli at paalægge børn saa tungt arbeide, og at gaarmannen beriket sei paa en unaturli maate, syntes ingen at ha øie for.

De større jorbesiddere sikrer sei jærne nutildags endel arbeidskraft, idet de antar en eller flere gaarsgutter; desuten kan de betale den arbeidsløn, som dagarbeiderne forlanger, og de dagarbeidere, som kan opdrives i bygden, kommer derfor til dem. De smaa gaarbrukere derimot har ikke raad til at holle fast gaarsgut og har de overhode penge til at betale en lønarbeider i aannetiden, maa de prute paa lonnen, og de faar derfor ofte ikke noen. De er derfor værst farne. En bonne paa Hadelan fortalte nyli, at det var ham ikke muli at drive gaaren, saadan som den bør drives; at holle arbeidsfolk utenfor aannetiderne hadde han ikke raad til, og han rak ikke at utføre alt det arbeide, som maa til, forat gaaren skulle kaste av sei, vad den kunne kaste av sei. Hans nabo fortalte, at han da — det var i slaataannen — hadde været nøt til at kjøpe margarinesmør baade til familien og arbeidsfolkene. Det var nok ikke hænt ham før.

Man ser altsaa, at eiendomskulturen værken længer formaar at frembringe veldyrkete marker eller at skaffe massen av joreiere, de mange smaa, en tilfredsstillende tilværelse. Om den atter vil kunne bringes op til at jøre dette, er et spørsmaal. Det gamle forhaal, at joreierne faar arbeidet utført for næsten ingenting, kommer jo ikke tilbake. Paa Hadelan er ikke jernbane, men der kommer snart. Spørsmaalet er altsaa, om de forandrete forhol, som jernbanen frembringer, vil kunne bringe tingene paa fote ijen. Naar jernbanen kommer, vil det bli lettere for bygdernes ungdom at komme væk, hen til steder, vor der er fast og noenlunne ordentli lønnet arbeide, og der vil sansynlivis ossaa bli fabrikker paa selve Hadelan. At faa arbeidsfolk for bønnerne vil derfor bli ennu vanskeliere. Men naar jernbanen kommer, vil det bli lettere for bønnerne at faa avsat sine varer, og vis der med tiden kommer fabrikker til bygderne, vil bønnerne i dem, der arbeider i fabrikkerne, ved rimelie priser kunne sikre sei kunder, kansje helst ved mellemkomst av kooperation. Men arbeidskraften vil altsaa bli dyrere for bønnerne. Vistnok vil de kunne inrette sei fornuftiere, en de ofte nu jør. Ved at være mere villie til at sælle en lanarbeider saa meget jor, at han kan bygge hus og kansje ha en ko eller to paa vilkaar, som han kan opfylle, vil de kunne faa en del arbeidere til at bli i bygden som lanarbeidere, og naar bønnerne benytter dem vexelvis, vil arbeideren kunne leve, vis bønnerne vil gi ordentli arbeidsløn, og det vil de sansynlivis kunne jøre, naar de faar

sikrere avsætning, ialfal de bønner, der er ikke altfor forjællet.

Bønnerne vil saaledes, naar jernbanen kommer, sansynlivis kunne opnaa, at jorbruket gaar istaa. Men naar arbeidslønnen blir høiere, og konkurrencen og det kjøpende publikums meget begrænsete betale-evne jør, at man ikke kan forhøie priserne, vil jorens forøkete avkastning ikke forbedre bønnens levevilkaar synderli. Man hører ossaa, at bønnerne i de bygder, vor der er jernbane, klager likesaa meget som bønnerne der, vor der ikke er jernbane.

(Forts.)

Reisningen i Spanien.

Av C. Malato i „Le Libertaire". (Fort.)

Grubearbeiderne fra La Union og omein var ubeslutsomme og stredes hefti. Kansje hadde de mere beslutsomme, som raadet til toget til Carthagena, seiret, vis ikke myndiheterne hadde draget sei denne skjæbnesvangre venting til nytte: nu efterat de ved den første storm hadde jemt sei bort, bad de intrængende general Llul, guvernør i Carthagena, om at senne tropper.

Om eftermiddagen satte en hel bataljon av regimentet Sevilla sei i bevægelse til La Union unner kommando av oberst Morales.

De oprørske grubearbeidere hadde ingen geværer.

Da det var umuli at jøre motstan imot militærets mausergeværer, drog de sei, da militæret nærmet sei, tilbake til en utiljængeli sierra (fjelryg) og la dynamit i det viktiste trange pas. Det blev nat: i dette mørke, som var fylt av ukjente farer, vovet soldaterne ikke at trænge frem.

De slo sei ned, vor de var, og tok her og der til fange noen grubearbeidere, som hadde gaat feil, var blit tilbake eller jik senere en de andre.

Opstannen var trængt tilbake, holt i sjak, men den var ikke kvalt. Oprørerne kunne ikke marsjere til Carthagena; men soldaterne kviet sei ossaa ved at tro sei in i Sierraen.

Flere dage gik saaledes; en opstan i byen hadde ennu kunnet forandre sakernes stilling; men de saakalte revolutionære republikanere stod med korslagte arme, og vore venner stredes fremdeles om kommunisme og individualisme. Unner disse omstændiheter var den eneste man, som hadde initiativ — general Llul; han kalte bergværksbesidderne til sei, forklarte dem uten omsvøp, vordan sakerne sto, og tvang dem til, vad enten de ville eller ikke, at inrømme, vad arbeiderne fordret. Disse var paa sin side næsten uovervindelie i sin sierra, men det falt dem vanskeli at skaffe sei proviant. Alle de, som vovet sei til at gaa et stykke bort for at se at finne levnetsmidler, blev grepet av gendarmerne, som i begynnelsen næsten ikke hadde været at se, men nu gik frem i fællesskap med militæret.

Paa alle andre steder var opstannen ved at slukne. I Alicante og Almeria hadde det jæret et øieblik, den 9. og 10. mai. I den førstnævnte by var kvinnerne, som paa saa mange andre steder, marsjeret i spissen med flagrende fane. I Almeria hadde bevægelsen et mindre teatralsk, mere praktisk utssende; en god del butikker blev plyndret; i en forretning skal oprørerne ha røvet 30 000 duros (105 000 kroner) i en annen 15 000 pesetas.

Det var ennen. I Madrid, Valencia, Gijon, Talavera de la Reina, Linares var den sociale krigs skrik forstummet: oprørets fakkel, som for øieblikket var blit tat op paa en mængde andre steder og var gaat fra haan til haan, blev nu mere og mere til røk og maatte tilsist slukne.

Den carthageniske kantons krampetrækning var den siste. Efterat grubearbeiderne hadde holt sei i vel en uke i sin sierra, trods at de sultet og var avstængt fra utenverdenen, gik de tilslut in paa de opstillete betingelser og optok arbeidet ijen. Kun noen haarnakkete blev ennu en tidlang i fjellene, jaget og makteslose.

Antallet av fangne naadde nu næsten hundrede, og forjæves fordret deres kammerater, at de skulle frigives, det sattes op som en uomjængeli fordring, der skulle fulstændijøre de inrømmelser, som var opnaaet. General Llul, som hittil hadde været saa flink, lot det skorte paa flinkhet, da han mente sei at opnaa mere ved sluhet, og hans tvetydie svar var ny spire til utilfredshet.

Paa den annen side var der vakt misnøie blant arbeiderne i de militære værksteder, for vem man ved tvang og av patriotiske grunne holt tilbake lønnen for en dag i uken, og desuten var noen mæn tydelivis trætte av denne byzantinske trættings mot og vaagnet op. Vad var i gang?

20. mai sprang en hel fløi av fortet San Juan, som inneholt en krutmølle og værksteder, i luften og begrov et kompani artilleri unner sine ruiner. Ti døde og toogseksti saarete, blant de siste guvernøren og hans datter, jore bod for de værgeløse proletarer, som var blit skut uten naade.

Det var opstannens efterspil eller snarere efterspillet i første akt, ti den er kun avbrut, ikke kvalt: altfor meget bidrager til, at den snart vil bejynne ijen. Tæppet vil atter gaa op, og man vil paa ny faa se masser av fortvilete, som slynger sit ville oprørsrop mot den ufølsomme himmel, man vil atter se rykende skattehuser, tømte butikker, ødelagte klostre, gendarmer og soldater, der sabler ned for fote, de overvunne fra Cuba og Filippinerne, vordan de slaar de sultne ned — er det ikke deres evie rolle?

Vil den næste opstan i Spanien atter være dømt til at kvæles i fødselen? Ja, vis man av mangel paa initiativ og paa revolutionært sindelag venter til politikere og politikanter av alle slags gir signal til en kamp, som de i det høieste ville ta op i egen interesse, vis de overhode ville jøre det; ja vis det doktrinære vanvid ossaa siden forblænner vore venner i den grad, at de holler sei fjern fra massen, som de i sit overmot kaller for tilbakeliggende, — som om vi ikke alle paa en eller annen maate var blit tilbake, vi det grovtslagent fordreiete utkast til en ny, en høiere menneskehet? — mens i etvært fal massens dynamiske kraft er uunværli for de spanske revolutionære for at løfte op laaket paa den likkiste, vori vi er levende begravet.

Nei, vis sønnerne av oprørerne i 1868 og 1873 vil leve lit mindre i bøker og lit mere i handlinger, om de paa det passende tidspunkt kan træ ut av sine teoriers spin. — Man maa ikke i de kritiske bemærkninger, som jei er kommet med i disse studier, se angrep paa personer, det er kun angrep paa en tendens; denne er saa gammel som verden, det er den samme som bevirket, at byzantinerne diskuterte om Tabors lys, mens tyrkerne alt med svungne sabler stormet Constantins by.

De spanske anarkister maa ta beslutning, om de vil naa Bysants, eller om de vil naa revolutionen.

Det hellige ægteskab.

Av Embr. Strand. (Forts.)

—o—

Foruden pengespørsmaalet kan det ogsaa være andre hensyn, som kan hindre ægteskabet. Forældre og andre „fornuftige" folk kommer med sin gammelmandsvisdom og blander sig op i de unges affærer. Saaledes føres disse ud i de ovennævnte omstændigheder. — —

Eller ogsaa kan det hænde, at de ikke vil gifte sig. At binde sig til et menneske for hele livet paa den maade, hvorpaa dette sker nutildags i den nautebaasen, som kaldes ægteskabet, vil forstandige folk gjerne betænke sig to gange paa, før de gjør det. De finder kanske heller ingen, som de synes er antagelig, og saa lar de det heller være altsammen og skaffer sig, hvad de trænger paa andre maader. —

De elendige prostituerte kvinderne drives næsten bestandig af nøden og elendigheden. Kanske kan dog ogsaa kjønsdriften drive dem ialfald de første gangene. — Saaledes kommer den uhyggelige skjøgetrafikken igang.

Det, som mest omtales, men som i virkeligheden har mindst at sige, naar folk gifter sig, er kjærligheden. Man er „forelsket", „forlibt", gudbevares, men denne forlibelse gjælder kun den repræsentant for det andet kjøn, som man gjennem fornuftsslutninger og logisk omtanke har fundet at være den mest passende for sig. Det, som har mest at sige, er ialfald spørgsmaalet om udkomme og udsigterne til at blive forsørget. De fleste kvinder gifter sig med en „forsørger", ikke med en mand, som de bryr sig noget særlig om. „Kjærlighed og en straatækt hytte" kan være bra nok for digtere og drømmende mennesker, men har svært lidet med virkeligheden at gjøre. — Skal kvinden nu blive nogenlunde uafhængig, maa hun blive gift paa en „sømmelig" maade, det vil sige, hun maa giftes med en velfyldt pengepung, ellers er hendes liv spildt. Men ogsaa manden ser jo gjerne paa medgiften og maaler sin kjærestes værd efter hvor store tal, der staar i hendes bankbog.

Naar det er saadanne grunde, som driver folk til at gifte sig, og samlivet sker paa den maade, som det nu gjør, saa er det ikke at undres paa, om størstedelen af ægteskaberne er ulykkelige. Ofte kan det gaa saa taalelig godt (ɔ: uden slagsmaal), naar man bestandig lægger baand paa sine egne tanker og følelser, snakker den anden efter munden saa meget som muligt (d. v. s., søger saa godt man kan at vænne sig til karakterløshed og uselvstændighed), ofrer sine ellers kjæreste og hyggeligste timer ude til „hjemmets" hygge og trivsel, altsaa kort og godt lægger baand paa sig i alle retninger, saa kan samlivet gaa hen nogenlunde paa en sømmelig maade, naar man undtager en og anden „scene" nu og da. Men hvor megen lykke nyder man vel paa saadan vis, under sligt slaveri? Naar man stadig skal staa under pisken for ikke at støde „gemalen" fra sig, snakke som han, handle som han, ja, endog tænke som han, holdes inde sent og tidlig af alle mulige huslige pligter, ja, leve som en snegl baade aandelig og legemlig? Hvordan kan de passe sammen, naar den ene er taalmodig, den anden hidsig, den ene fraadser, den anden gnier, den ene surmuler, naar den anden ler, den ene er pietist, den anden atheist, den ene vil ligge længe om morgenen og den anden vil absolut være tidlig oppe, den ene vil have musik i huset sent og tidlig og den anden skriger over sig ved at høre nogetslags spil osv. osv. i det uendelige? — Mer eller mindre af den slags misforhold vil det jo være i alle ægteskab. Dertil kommer uenighed angaaende husholdningen og det økonomiske. Pengene gaar, og oftest ved ingen rigtig, hvor det er blevet af dem; den ene skylder paa den anden. Kanske gaar de konkurs eller de har bestandig fattigdommen at stride med og forskjellige ulykker kan ramme. Saa bliver de nedtrykte, sorgfulde og sure; men naar man er i daarligt humør, ved vi jo, at det ikke er saa ligetil at stille andre tilfreds og da er ofte det bedste, man kan gjøre, at gaa bort og være for sig selv, til det sure humør er gaaet over, men ægtefællerne maa være sammen, enten de er sure eller blide. — Børnene vokser op og volder ogsaa allehaande ugreie. Den ene synes bedst om vesle Ole og den anden om Jens eller lille Marie. Naar nu Ole har slaaet Marie, saa vil den ene af forældrene dænge ham, og den anden vil give ham en sukkerklump, for at han skal være pen gut. Den ene vil, at børnene skal opfostres som smaa prinser, og den anden vil kun give dem grød og melk. Saa skal forældrene naturligvis afgjøre, hvad børnene skal blive. Den ene har stor respekt for lærdom og drømmer om at se Jens med kappe og krave, og den anden vil sætte ham i møgdyngen. Saa skal børnene gifte sig. Den ene af forældrene vil, at Jens skal fri til den rige frk. Pedersen, men det vil ikke Jens, og han faar medhold af den anden.

Saaledes gaar det gjennem hele samlivet. Uenighed, mundhuggeri og strid hver eneste dag. Selv om man tager de lykkeligste ægteskaber, vil man dog finde, at der er nok af ting, som gjør hjemmet mindre hyggeligt, og at begge ægtefællerne vist mangen gang i sit stille sind havde ønsket, at de aldrig havde giftet sig.

Endelig har vi igjen noget af det aller uhyggeligste ved det „lovlige" ægteskab, tvangs-ægteskabet, nemlig kjønsomgangen. Ved giftermaalet har manden faaet fuld myndighed over kvinden i den henseende og kan bruge hende eller lade det være, aldeles som han selv vil. Der staar hun aldeles hjælpeløs, ja mere hjælpeløs, end om hun havde hørt til sultanens harem. Om manden slider hende ud, ødelægger hende, i denne henseende kan hun ikke klage, intet gjøre for at befri sig. Skilsmisse kan hun ikke faa, ja ikke engang opinionen kan være hende til nogen hjælp, da sligt sees paa, som noget stygt, som „anstændige" folk ikke kan tale om(!) Ægteskabet bliver paa den maade ofte voldtægt, rent ud voldtægt paa — lovlig maade.

Denne afskyelige indretning, som kaldes det „hellige" ægteskab (alt stygt, alt, som gjør menneskene ulykkelige, gaar gjerne under navn af „helligt") vil blive staaende, saalænge dette samfund staar. Magthaverne behøver det. Hvilken forfærdelig magt giver det vel ikke dem, som har det hverv at binde folk sammen for tid og evighed, enten det nu er byfogden eller presten! Men naar dette af løgn og uretfærdighed gjennemvævede samfund engang er sendt did peberen gror, da vil ogsaa det evige ægteskab have samme skjebne.

Keiserinne Elisabeth av Østrig er myrdet.

—o—

Elisabeth, keiserinne av Østrig, dronning av Ungarn, er myrdet.

I Italien har massen av befolkningens levevilkaar i de siste aartier vært elendie. Der er næsten ingen industri, kun i Nor-Italien er der lit. Joren, der inneheves av goseiere, dyrkes daarli. Befolkningen har ingen adgang til at skaffe sei noet at leve av. Der er 30 millioner mennesker i Italien. Paa lannet faar endel av befolkningen arbeide i den tidl da maisen saaes, og naar den høstes. For det frykteli anstrengende arbeide i de sumpe, vor maisen dyrkes, faar de 70 øre om dagen, kvinnerne ennu mindre. Ellers sulter de. I byerne, disse gamle byer, vor der ingen foretagsomhet er, ligger de fattie mæn i byernes utkanter og sover, om dagen, ute; de sulter og sover; arbeide er der ikke at faa; og naar der ikke er annet at se paa en sult og næsten ikke tak over hode for sei og hele familien, kan de lissaagot sove, saa husker de det ialfal ikke.

Blant denne befolkning forekommer aarli hundredetusen av tilfælle av hungergalskap om aaret. Lanbefolkningen sæller sine børn i tusenvis til utenlanske agenter, som sæller dem i fabrikker, især i Frankrig, og der maa de smaa unner de kummerliste forhol unner bevoktning nat og dag arbeide som slaver for at tjene op ijen de penge, som forældrene fik av agenten og agenfens profit; forældrene maatte sælle sine børn, forat ikke baade de og børnene skulle sulte ijel.

Mange gange har denne befolkning jort opstan, reist sei for at stille sin sult, reist sei mot de besiddende, som breer sei over hele Italien og hat lagt al jor unner sei, og mot de styrende, som i aartier har utsuget den fattie befolkning ved sin militaristiske eventyrpolitik. Snart har der været opstan i en lansdel og snart i en annen, snart i flere paa en gang. Men alle opstannene er blit druknet i blod og kvalt ved aarelang fængling av hundreder. De unge italienere maa dra ut til fremmete lanne for at skaffe sei livsophol, jemme bydes det dem ikke. Tusener drar ut; man træffer dem i alle lanne; for vært aar mærker man, at de omvankende italieneres tal tiltar. De drar om fra lan til lan for at søke arbeide; alt som børn vanker de om med gipsfigurer, eller vad de kan finne paa, for at opholle livet. En gang imellem faar disse arbeidssøkende arbeide; men lissaa meget av tiden er de arbeisløse; de har jo sjellen havt leilihet til at lære noet specielt, men maa ta den slags arbeide, som faller, og som de kan utføre; de vanker om og sulter og fryser, er uten tak over hode om nætterne; betler de, saa blir de sat i fængsel av staterne, og stjæler de, blir de sat i fængsel av staterne; de lider, saa aar ut og aar in, uten utsikt til at faa det anderledes.

Siste gang denne befolkning reiste sei var ivaar. Kornpriserne var ualmindeli høie, og sulten brette sei stærkere æn sædvanli over hele Italien. Derfor var det denne gang næsten over hele Italien, at den sultende masse kom i bevægelse. I by og paa lan blev brøbutikkerne og kjøtbutikkerne stormet og kornaagrernes lagere blev stormet og en kornaaagrer, som skjøt paa de sultne, blev slaat ijæl; men kornet og melet blev strød ut; naar man ikke kunne faa lavet det til brø, saa ville man ialfal protestere mot, at kapitalisterne eiet det. Men bourgeoisiet og dets „øvrihet" sente kun gendarmer og soldater ut for paa de sultende, og rejeringen og

statschefen, kongen, sente kolonner av soldater til alle kanter av Italien for at skyte de sultende ned; og gater og veie fløt av blo av mæn kvinner og børn. Og bourgeoisiet gottet sei derover. Og de, som ikke blev skut, blev sat i fængkel for aar, fordi de hadde villet ta mat for at redde sei fra hungersdøden, og fordi de hadde ropt paa andre samfunstilstanne en dem, der jore det umuli for dem at leve.

Og Italiens proletariat har det ikke bedre en før, og de omvankende maa vedbli at vandre.

I Østrig og Ungarn er ossaa befolkningens levevilkaar daarlie, især i Syd-Østrig, men fremforalt paa lannet i Galicien og Ungarn. I mange aar har der aarli vært brøkampe. Lanbefolkningen lider frykteli, i Galicien unner den polske lanadels tyrranni, i Ungarn baade unner de adelie og borgerlie gosherrer. Der er dobbelt saa mange arbeidssøkende, som der blir antat arbeidere. De mæn, som faar arbeide i aannetiderne, faar kr. 1.10 om dagen og kvinnerne 70 øre. Utenfor aannetiden sulter de alle. I de to siste aar har der uavladeli vært brøkampe; i Galicien stormer mængden jødernes boder. I det sydlie Ungarn tar skattekræverne stadi væk de sultende familiers siste møbel ut av husene som pant for skat. Og naar familien eller hele lansbyernes befolkning sætter sei til motværge, kommer soldaterne og skyter dem ned, 30—40 mennesker, mæn og kvinner, blev skut ved en enkelt saadan leilihet ifjor. Ved brøkampene avjør ossaa soldaternes kuler kampen. Ivaar var der alminderli reisning blant lanbefolkningen over hele Ungarn. Der blev utbret streik blant lanarbeiderne, der holtes en mængde møter. Bevægelsen begynte at anta en revolufionær karakter. De sultende streiket; de var alle enie om heller at utholle den fulstændie sult fra om vinteren en stun til fremfor at arbeide for en løn, vorfor heller ikke de av dem, som fik arbeide, og deres familie kunne leve. De besiddende og deres rejering møtte bevægelsen med krut og fængsler. Keiserkongen, rejeringen og stortinget var enie om at senne sine regimenter til de forsjellie dele av Ungarn. Foreninger og møter sprængtes, og aviser unnertryktes. Ved at en god del menneskers blo fløt, og at mængder av mennesker blev fængslet baade i by og paa lan, blev bevægelsen unnertryt.

Saa kom attentatet paa keiserinne Elisabeth. Foroveren var en omvankende italiener, der hadde ophold sei længe i Ungarn.

Hald ut!

Alt liv utviklar seg. Det er meining i tilvære. All vokster gjeng mot eit visst maal. Menneskja stend høgst av alt liv paa jordi. Difor hev ho ogsaa det høgste og største fyrebilæte — ideal — maal. Det er det me inkje betre namn hev aa gjeva en gud. Me voner, at den tid skal koma, daa gud „vert alt i alle" som sendemannen Paulos longe skreiv um. Me skal verta som gud sjølv. „Gud er kjærleik". Aldri kan me tenkja os gud for kjærleg. Me ser alt berre som i skodda endaa. Men me trur, um me ikkje ser. No er mannaætti i vokster mot maale. Det veit me. I denne vokster mot maale skulde alle menneskjor standa som brør og systrar. Og syskenskjærleiken vert større for kvart aarhundrad, som gjeng. Alle menneskjor hev likame og sjæl. I alle likam er det dei same grunnto—grunemne. Beini t. d. er samansette av $^2/_3$ fosforsurkalk og $^1/_3$ kolsurkalk. Sjæli hev ævleikskrafti i seg. Likame gjeng med dauden berre yver i nye former. I desse formene liver det uppatt. Heile mannaætti hev utvikla seg fraa det same laagare grunnform. Det kan godt vera et høgare dyr. Det kan vera fraa ei einaste selle. Det kan vera fraa leirklumpen. Me veit det ikkje. Men me veit, at alle skulde hava det godt paa jordi. Me veit, at alle skulde vera brør og systrar. Men skulde dei det vera, so hadde alle like rett til jordi. Jordi er for alle menniskjor.

Men so paa ein elder annan maate tok eigenkjærleiken — egoisma ti aa gjera sei gjeldande. Det kom kanskje reint tilfellegt. Kanskje var det me no kallar vondt tilstades fraa den fyrste tid. Me veit det ikkje. Me veit berre, at menneskjone gjorde gale — synda, meire fyrr en no. Naud og mannahat og vonnelska i det heile breidde seg ut yver jordi. Ulikskapen vaks. Magti vart sett i høgsæte. Faa spurde etter retten. Naturen hev stor innverknad paa menniskja. Det kom fram fleire folk med visse særmerke alt etter dei plassar dei livde paa. Desse folki kom til aa skapa seg meir eller mindre høge og væne gudar. Det kom an paa livsvilkori. Alle vilde naa up til gudane. Det var maale. Dei kjende det i seg sjølv, at noko vanta. Dei merka, at dei ikkje kunde greida seg med eigen dugleik. Difor tok dei til aa dyrka sine gudar. Jødene naadde etter ei lang utvikling til trui paa ein livande gud. Dei lengst komne hjaa grekerane t. d. gjorde det same. Og so kom paa den laglege tidi Jesus Kristus fraa Nasaret som blomen av heile mannaætti sin lange vokstar. Han livde lenge som murmeisterbygningsmann. Fyrst og framst maa eit menneskje skaffe seg føda. So heldt han sine storslagne talor um live her paa jordi. Han sette menneskjone det maal aa verta fullkomne, som den allkjærlige gud i himmelen er fullkomen. Det er ei grei leid. Det skal etter Jesus si meining vera fred og lukka paa jordi for alle. Aldri hev det vore betre paa jordi en no. Men det er langt til maale. Me smaafolk kjenner det mest. Men me maa halde ut. Me veit, at vor sak skal sigra, so sant som det er meining i tilvære. Me hev aa halda vaart krav klaart og greidt fram. Aldri maa me slaa av. De som samvite segjer er rett, maa me liva i. Me lid sjølv. Men me voner, at etterkommarane skal faa det likare. Det gjeld um aa halda ut. Retten skal og sigra yver magti og tyrannie.

Aa. O. V.

Man faar i ovenstaaende et inblik i, vordan en man tænker, der har faa kunskaper, er opvokset paa lannet unner lite aansutviklende omgivelser, men som dog ikke er aandeli uvirksom.

Der kommer i dette stykke tilsyne en blanning av sprette kunskaper, tyk overtro, noen tænkning, frihetsideer, revolutionære ideer med haab om fremtidi lykke for menneskeheten.

Man ser saa ofte aansprodukter, der røber noenlunne lignende aandelie sammensætning. Det er overtroen, som klæber ved disse.

Den falske forestilling, vorpaa denne overtro er bygget, har navnet gud. Til eenne forestilling knytter sei saa en hel del andre falske forestillinger: forestillingen om at mennesket kan deles i to dele: legemet og sjælen, forestillingen om, at den ene av disse dele, sjælen, lever, efterat man er død o. s. v., o. s. v.

Nye anarkistiske aviser:

Ciencia social (Den sociale videnskab), Buenos Aires, sprog: spansk.

Le pot-a-Colle (Limpotten), organ for møbelarbeiderne, Paris.

Freies Wort, Liverpool, sprog: tysk-jødisk jargon.

Volné Listy, Brooklyn, New-York. 43, Johnsons avenue.

Aviser og bøker, sente til redaktionen:

Arbeidet, Bergen.

L'enclos, revue bi-mensuel, Paris, 7, rue de Saules.

Authen & Petlitz bogtrykkeri.